

Bijzondere samenwerking tussen hond en fret

Fretteren is een relatief onbekende discipline binnen de jacht. Ton van den Heuvel, fretteert al bijna 40 jaar. Toen de kolenmijnen in Limburg in de jaren '70 gesloten werden, ging men over op zilverzandwinning. Ideaal voor konijnen. Zo is het begonnen. Hij vertelt over het hoe en wat en over de prachtige samenwerking tussen zijn Cocker Spaniëls en zijn fretten.

Wat is fretteren?

Fretteren is het jagen met behulp van fretten. Een fret is een gedomesticeerde afstammeling van de bunzing. Meestal wordt er gejaagd op konijnen, maar soms ook op ratten en muizen. Mijn tien fretten zijn getraind op konijnen; dat is mijn specialisatie. Het jachtseizoen voor het wilde konijn loopt van 15 augustus tot en met 31 januari, maar vanwege de risico's op grondverzakking en vraatschade staat het konijn op de landelijke vrijstellingslijst. Konijnen mogen daarom het gehele jaar door bejaagd worden. De fret jaagt het konijn uit de bouw (jagerstaal voor konijnenhol), waarna hij gevangen kan worden in een buidel (jagerstaal voor net) of een kooi.

De fretten van Ton zijn tam en goed hanteerbaar

Ton met Luna

Deze methode wordt vaak gebruikt als er overlast van konijnen is. Bekende plekken waar overlast voorkomt, zijn bijvoorbeeld begraafplaatsen, rond spoorlijnen, bij hoveniersbedrijven en sportvelden zoals tennisbanen en golfbanen.

De training van een fret gebeurt in de praktijk. Ik neem ze al van jongs af aan mee. Soms is een konijnenbouw leeg en daar laat ik ze dan in los. Daarna kunnen ze een bewoonde bouw doorzoeken. Als ze klaar zijn, laat ik een ervaren ram (mannetje) er nog in zodat ik zeker weet dat alle konijnen eruit zijn. Deze oudere fretten zijn zo ervaren, zoeken echt ieder hoekje en gaatje af, dan weet ik zeker dat de bouw leeg is. Ervaring opdoen is erg belangrijk. De jonkies krijgen ook konijn te eten, zodat ze jachtdrift krijgen.

Dat lijkt vreemd, maar het werkt goed. Een fret mag het konijn namelijk niet doodbijten. De fret komt dan de bouw niet uit en blijft daar voorlopig. Ik kan dan gerust een aantal uren wachten of zelfs de volgende dag terugkomen. Fretten kunnen zo kwijtraken. Het overkomt me zelden tot nooit. Ze weten precies wie ik ben en ze moeten bij mij terug willen komen. Daar train ik op door op een kist de roffelen, daarmee boots ik het geluid van een konijn na. Een konijn roffelt met de poten in het hol om de anderen te waarschuwen. De fretten komen op dat geluid af omdat ze konijnen willen zoeken. Zo komen ze snel terug. En omdat mijn fretten zo tam zijn, zijn ze ook goed hanteerbaar. Ik ken wel fretteurs die met handschoenen werken omdat de fretten bijten. Bij mij doen ze dat niet. Het is net als met honden, als je er veel mee werkt, kun je ermee lezen en schrijven.

Nadat het konijn de bouw is uitgejaagd wordt deze gevangen in een zogenaamde buidel of in een kooi

Trouwens, ik raak soms ook wel eens een fret kwijt, gemiddeld een per jaar, maar dat heeft vaak een andere oorzaak. Als een fret bijvoorbeeld in fundamenteën onder de bebouwing kukelt, is hij moeilijk terug te vinden. Daar is dan weer een 'ferret finder' voor beschikbaar. Alleen als ik ver van huis ben, doe ik ze soms zo'n zender om. Als ik bij mij in de buurt werk, gebruik ik geen zender. Dan stop ik alle gaten dicht op een na, daar zet ik een kist bij en ik ga naar huis. Als ik dan de volgende morgen aankom, ligt de fret daar te slapen en op mij te wachten.

Regelgeving

Mijn opdrachtgevers zitten in Nederland, België en Duitsland. Ik woon in Limburg, een goede centrale uitvalsbasis voor mijn werkgebied. De regelgeving verschilt overigens per land en in België zelfs binnen het land. In Duitsland en Wallonië is een jachtakte vereist. Die heb ik niet, dus in Duitsland werk ik samen met mijn jachtmaten met akte.

In Nederland en Vlaanderen kennen we geen vergunningen of ontheffingen. Ook geldt de 40 hectare-eis niet voor fretteurs, zodat wij flexibel inzetbaar zijn en kleinere percelen kunnen bejagen. Volgens de wet is slechts een grondgebruikers verklaring nodig. In deze verklaring geeft de eigenaar van het perceel mij als fretteur toestemming om op zijn grond schadebestrijding uit te voeren. Op verzoek van de

politie moet ik kunnen aantonen over een dergelijke verklaring te beschikken. Lastiger is het als de konijnen niet op het perceel zelf zitten. Als bijvoorbeeld een voetbalclub overlast door konijnen heeft, dan blijken konijnen -op een verwaald exemplaar onder de kantine na- niet op het veld te zitten, maar in de naastgelegen bospercelen. Hetzelfde geldt voor een tennisclub; een konijn zit niet op de gravelbaan. De bospercelen in de omgeving van de tennisbaan of voetbalclub, zijn vaak eigendom van de gemeente. De gemeente moet dan een ontheffing afgeven en de ervaring leert dat vele partijen er een plasje over moeten doen, waardoor dit een langdurig proces is.

Het jaar rond

Bij vaste klanten gaat het om beheer van een goede konijnenstand. In december/januari start ik op die percelen. Op tijd beginnen is van belang, want na een zachte winter zijn er eind januari al jonge konijnen. Jonge konijnen komen niet snel genoeg weg en worden dan gepakt door de fretten. Ook voor een fretteur geldt dat er weidelijk gejaagd moet worden. Als er jonge konijnen zijn, wordt er dus niet gefretteerd. Ik moet voordat er jonge konijnen zijn, al op die percelen geweest zijn. Deze vaste percelen ken ik als mijn broekzak, daar weet ik alle bouwen te vinden. In het vroege voorjaar komen er vaak weer nieuwe percelen bij. Dan word ik veel gebeld door hoveniersbedrijven omdat er sprake is van overlast. Ze heb-

ben veel jonge aanplant en dat wordt aangevreten door de konijnen. Een nieuw perceel moet eerst verkend worden. Bij een grotere reisafstand kan dat met beschrijvingen en foto's van de opdrachtgever. Is er enig idee waar de konijnen vandaan komen? Bij de burens? En wat vinden die burens ervan? Dat is allemaal nuttige informatie. Het is natuurlijk niet de bedoeling dat de konijnen op het ene perceel weggejaagd worden, onder een omheining door lopen en dan naar de burens gaan, die geen last hebben van

de konijnen of de aanwezigheid van konijnen zelfs leuk vinden.

In het najaar ben ik vooral bezig op sportvelden. De club regelt zelf de ontheffing met de gemeente en dan kom ik in het najaar twee keer fretteren; zo is de konijnenstand goed in de hand te houden. De winterperiode staat veelal in het teken van de jacht met de geweren. Ik ga dan met mijn Cocker Spaniëls Google en Luna mee op jacht, onder andere op de vos. Cockers gaan goed door de bramen heen, dan komen die vossen er wel uit. Belangrijk is wel dat een jacht goed voelt. Mijn grootste angst is dat een van mijn honden nog eens een schot oploopt. Het moet een veilig gebied zijn. Goede jagers zijn van belang, die niet al schieten als ze de mosterd zien bewegen. Dan kan het namelijk ook een hond zijn. Een vossenjacht vind ik sowieso rommelig. Er wordt geroepen 'vos, vos', iedereen is paraat en dan is het echt opletten geblazen. Als een hond los is om na een schot te apporteren, roep ik altijd 'hond los' zodat iedereen weet dat er een hond los is. Ik ben zuinig op mijn honden. Ze liggen 's avonds bij mij op de bank, het zijn gezinshonden, net als mijn twee gepensioneerde Weimaraners. Natuurlijk, het zijn gebruikshonden, maar het zijn vooral mijn maatjes.

Cockers zijn beste werkers. Mijn honden apporteren wat ze zien vallen, maar ik

Beide Cocker Spaniels van Ton;
Luna en Google

kan ze niet sturen zoals veel anderen met hun Labradors doen. Dat hoeft ook niet, je moet de honden gebruiken waarvoor ze gemaakt zijn. Nestbroertjes en -zusjes van mijn honden lopen wedstrijden. Ik doe dat niet omdat mijn honden druk moeten houden op de konijnen. Dat is niet te combineren met wedstrijden.

Als ik alleen werk, zijn de honden altijd los. Als ik met de geweren jaag, zoals in Duitsland en ik gooi een fret op, dan worden de honden aangeliind. Zeker honden van anderen die onervaren zijn in het fretteerwerk -hoe goed ook op wedstrijden- moeten worden aangeliind. Mijn honden zijn het gewend, maar andere honden zouden achter de fretten of konijnen aan kunnen gaan. Mijn honden geven aan waar ze zitten, ik zie ze springen, roep 'konijn' en geef aan in welke richting ze vluchten voor het geweer. Mijn honden zijn voor alles inzetbaar en van het een komt het ander. Zo word ik gevraagd door valkeniers, omdat mijn honden en fretten goed werk leveren. Ook ongediertebe-

strijders weten me te vinden; zij krijgen een aanvraag en schakelen mij dan in voor het fretteerwerk.

Zo werk ik het jaar rond. Dat lijkt druk voor de honden en de fretten, maar in de praktijk valt het mee. De honden jagen maximaal een halve dag. Dan is een perceel helemaal uitgedreven. Daarna zijn de fretten aan de beurt.

Werkwijze

Voor het wegvangen van konijnen gebruik ik honden en fretten. De honden die ik gebruik, zijn werklijn Cocker Spaniëls, al was dat niet altijd zo. Toen ik 40 jaar geleden begon, had ik asbakkenrassen, deels gekruist met een Cocker. Daarna kocht ik een volbloed Cocker, uit een Nederlandse werklijn. Dat is zo goed bevallen dat ik hiermee ben doorgegaan en ook zelf heb gefokt. Sinds 10 jaar koop ik Cockers uit Engelse werklijnen. Het is fijn werken, ze zijn erg werkwilleg. Op sommige percelen zit niet veel wild, maar mijn honden werken altijd.

De fretten fok ik zelf. De beste werkers gebruik ik voor de fokkerij. Ze zijn erg tam omdat ik er veel mee werk. Ook let ik op de grootte. Ik fok kleine fretten, omdat een konijn zo veel meer kans heeft om te vluchten. Als zo'n dikke fret in zijn hol zit, komt het konijn er niet langs. Tegenwoordig worden er frunzings gefokt, een kruising tussen een fret en een bunzing. Deze zijn feller dan een fret. De fretteurs die frunzings fokken vinden dat ze beter jagen. Voor mij is het belangrijkste dat ze de bouwen goed aflopen, overal bij kunnen en de konijnen eruit jagen. Daarom fok ik de fretten zo klein mogelijk.

Aangekomen op een perceel drijven de Cockers eerst het perceel uit. Ze stoten de konijnen op en jagen ze de bouw in. De honden weten precies hoe het werkt. Ze tekenen als er konijnen in de bouw zitten. Dat werkt goed anders ben je lang bezig voor niets.

Zodra de konijnen in de bouw zitten, plaats ik de buidels of kooien. Buidels gebruik ik als er sprake is van beheer; er mogen konijnen blijven zitten. Bij schadebestrijding, als alle konijnen weggevangen moeten worden, gebruik

ik kooien. De kans dat er dan een ontsnapt is veel kleiner. Dat plaatsen vraagt veel ervaring en kennis van het perceel. Een bouw kan tientallen jaren oud zijn, en over een gebied van 20 meter bij 20 meter liggen. Met zo'n omvang kunnen er wel 20 uitgangen zijn met vaak ook springpijpen. Dat zijn kleinere uitgangen die verscholen liggen onder gras of bladeren en alleen gebruikt worden om te vluchten bij gevaar. Na het plaatsen is het tijd voor de fretten. Afhankelijk van de grootte van de bouw en de complexiteit van het holennetwerk laat ik een of twee fretten los in de bouw. De fret jaagt de konijnen dan weer de bouw uit waar ze zich vastlopen in de buidels of kooien. Het is een mooi samenspel tussen de Cockers die de konijnen de bouw injagen en de fretten die de konijnen de bouw uitjagen.

De konijnen worden levend gevangen. Omdat het schadelijk wild is, moet ik ze volgens de wet ter plaatse doden. Hun bestemming is consumptie of trainingswild voor verenigingen. Een keer heb ik 12 konijnen van een bouw afgevangen. Dat is uitzonderlijk veel. Normaal zijn het er niet meer dan 5 á 6. Op internet wordt wel eens geschreven dat fretteren een diervriendelijke methode is omdat de konijnen zo herplaatst kunnen worden. Zoals gezegd mag dat niet, al heb ik pas wel een klus in Amsterdam gedaan bij de aanleg van een nieuwe weg, waarbij ik de konijnen moest inleveren om in een park uit te zetten. De gemeente heeft dat zelf geregeld.

Het werk voor de Nederlandse Spoorwegen is ook mooi. Zo'n 5 jaar geleden heeft ProRail, de spoorbeheerder, alle vergunningen voor fretteurs ingetrokken. Voorheen had ieder dorp een fretteur en ieder deed 5 km rondom zijn dorp. Daar wilden ze vanaf. Nu is al het beheer bij één fretteur ondergebracht, bij mij dus, maar ik word alleen ingezet als er schade is. De veiligheidsadviseur van ProRail gaat mee. Dat werkt prettig, want hij kent de terreinen en -ook belangrijk- de dienstregeling. De honden jagen de percelen uit en dat moet natuurlijk wel veilig. Het is een goede samenwerking.

Van de anti-jachtlobby heb ik gelukkig weinig last. Ik zorg ervoor dat het zo

weinig mogelijk zichtbaar is wat ik doe. Zo loop ik nooit door het veld met dode konijnen. Ik heb altijd een plunjezak bij me. Anders krijg je toch discussie, 'die arme beesten', en 'moet dat nou?' Nu valt het nog mee omdat ik de konijnen levend vang. Maar als ik met de geweren meega, is het alweer een ander verhaal. Als ik alleen op pad ben, heb ik eigenlijk nooit een probleem. Ik kan goed uitleggen waarom ik doe wat ik doe en tref zelden of nooit kwade mensen.

Bijzondere situaties

Geen dag is hetzelfde, maar sommige situaties springen eruit. Zo was ik eens in Duitsland een kwartier bij een bouw aan het wachten. Er gebeurde niets. Tot er ineens een vos uitkwam. Die is geschoten en binnengebracht. Het is vooral bijzonder omdat een fret na het opgooien normaal gesproken de bouw niet op gaat als er een vos of een bunzing in zit.

Ook een locatie kan bijzonder zijn. De jeugdgevangenis in Breda heeft een tuin waar de gevangenen kunnen tuinieren, een ruimte om te klussen, en sportvelden. Overal was schade. Op een van de velden staat een hele oude eik en daaronder zat het vol met konijnen. Ik heb daar in twee dagen zo'n 70 konijnen weggevangen.

Een heel andere situatie had ik op de Keizersgracht in Amsterdam. Ik werd daar gevraagd om twee uitgebroken konijnen te vangen. Bij aankomst had de opdrachtgever een konijn gevangen, maar ik moest nog achter een zwart-witte aan.

In de winterperiode gaat Ton regelmatig met zijn honden mee op jacht o.a. 'op de vos'

Wat een tafereel moet dat geweest zijn, zo midden in de stad!

Nog lachwekkender was een keer bij een hoveniersbedrijf. Ik was al eens op dat perceel geweest, kende het dus goed, en had daarvoor genoeg materiaal bij me. Tijdens het werk kwam de hovenier met de vraag of mijn maat Hub en ik nog tijd hadden voor een ander perceel waar ook veel overlast was. Daar aangekomen bleek dat er veel meer gaten waren dan ik materiaal bij me had. Ik voelde me een timmerman zonder hamer, maar Hub had de oplossing. Hij zou wel bij een van de gaten blijven zitten. Dat heeft hij geweten: een konijn kwam met zo'n vaart uit het gat dat 'ie tegen hem aanvloog. Hub hield er een blauw oog aan over en het konijn koos het hazenpad en is ontkomen!

Toekomst

In de loop der jaren is het werk afgenomen. Ziektes bij konijnen zoals myxo-

matose en virussen zoals het RHD-virus maken dat ik nog geen kwart wegvangten opzichte van 10 jaar geleden. Nu gaat het om 500 à 700 konijnen per jaar. De ziektes en virussen zijn overigens niet overdraagbaar op de fretten; ze zijn weinig gevoelig voor ziektes. De komende jaren zal er naar verwachting nog meer veranderen. Zo is er in Nieuw-Zeeland een dodelijk virus ontwikkeld om de konijnenplaag te lijf te gaan. Een andere ontwikkeling hier in het Zuiden is dat steeds meer konijnenbouwen na een kleine 'verbouwing' worden overgenomen door vossen en dassen. Toename van deze roofdieren is geen goede zaak voor de konijnenstand.

Misschien moet ik toch eens aan omscholing denken. De jagers in mijn vriendenkring maken me nogal eens gek om mijn jachtdiploma te behalen, maar eigenlijk vind ik dit werk met de honden en fretten veel mooier, het is in mijn beleving veel intenser. Terwijl de geweren aanzitten en op post staan, ben ik lekker bezig met de honden en de fretten. Ze zijn vriendelijk voor elkaar. Als ik een fret uit het hok pak, worden de honden al blij. Ze weten meteen wat er gaat gebeuren: we gaan fretteren! Hoewel ik met mijn fretten ook een band opbouw, is het samenwerken met mijn honden toch van een andere orde. Ik vind het prachtig, ontroerend gewoon.

Zie ook: www.konijnenwegvangen.nl of via facebook konijnenvangen.

Tekst: Anita Hoogendoorn
Foto's: Ton van den Heuvel

Het resultaat van succesvol fretteren met honden en fretten